

Робоча програма з «**Вікової психології**» для студентів
(назва навчальної дисципліни)
спеціальності 053 "Психологія" «30» серпня 2017 р. __ с.

Розробник: Коропецька Олеся Михайлівна – кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової
психології філософського факультету
Протокол № 1 від « 30 » вересня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)
«30» серпня 2017 р.

Схвалено методичною комісією філософського факультету

Протокол № 1 від « 12 » вересня 2017 р.
Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«12» вересня» 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Галузь знань 05 <u>Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		1, 2	–
		Лекції	
		24 год.	–
		Практичні, семінарські	
		36 год.	–
		Лабораторні	
		Не передбачено	–
		Самостійна робота	
		120 год.	–
		Індивідуальні завдання: – не передбачено	
		Вид контролю: іспит	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 60/120

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Вікова психологія є обов'язковою дисципліною у підготовці фахівців за спеціальністю 053 «Психологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і вивчається на першому курсі упродовж першого і другого семестрів. Вивчення дисципліни передбачає формування у студентів професійної компетентності, що дозволить їм успішно реалізувати свої теоретичні знання та практичні уміння з вікової психології у майбутньому, зокрема надавати фахову допомогу людям різного віку з урахуванням їх вікових особливостей та загальних закономірностей розвитку психіки та особистості в онтогенезі.

Мета навчальної дисципліни – вивчення динаміки та особливостей психічного та особистісного розвитку людини в онтогенезі, формування уміння застосовувати одержані з вікової психології знання у вирішенні різноманітних практичних завдань, передбачених професійною діяльністю практичного психолога у різних сферах суспільної практики з представниками різних вікових груп.

Основний зміст курсу спрямовано на формування теоретичних знань та розуміння законів і закономірностей розвитку психіки в онтогенезі, *розуміння* методологічних засад вікової психології, умов та факторів, рушійних сил і механізмів психологічного розвитку, особливостей переходу з одного вікового періоду в інший, нормативних криз та структурних змін (новоутворень), що виникають у кожному віковому періоді і визначають особистісний розвиток в онтогенезі, впливають на активність особистості в умовах пізнання, спілкування та трудової діяльності упродовж усього життя.

Завдання навчальної дисципліни – на основі отриманих знань з вікової психології сформувані у студентів професійні компетентності, що включають уміння аналізувати особливості та закономірності розвитку психічних процесів і особистісних змін у різні вікові періоди, розуміння їх специфіки під час роботи з людьми різного віку, навички проведення психологічного обстеження та опрацювання отриманих результатів, уміння їх інтерпретувати та надавати психологічну допомогу при потребі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет і завдання курсу, його категоріальний апарат;
- основні теоретичні і методологічні засади вікової психології, основні закономірності вікових змін психіки людини, фактори та умови розвитку психіки;
- особливості соціальної ситуації розвитку людини в онтогенезі;
- особливості формування провідних видів діяльності та особливості психічних новоутворень і особистісних змін у розвитку новонароджених, немовлят, дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, підлітків та юнаків, дорослих та людей похилого віку;
- суть вікових криз розвитку, особливості їх перебігу в онтогенезі;

- специфіку діагностичної, консультативної та корекційної роботи з особами різного віку;

вміти:

- працювати з першоджерелами та науковою літературою;
- давати аналіз та вести наукові дискусії з проблем психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі;
- розрізняти вікові та індивідуальні особливості психіки;
- виробити навички проведення психологічного дослідження людей різного віку, добирати методи та методики для їх психологічного обстеження;
- опрацювати, аналізувати та інтерпретувати одержані результати;
- давати рекомендації щодо подолання вікових криз особистості з урахуванням вікових відмінностей.

Викладання навчальної дисципліни спрямовано на формування у студентів наступних компетенцій:

На рівні інструментальних:

- здатність до аналізу та синтезу;
- здатність до організації та планування;
- комунікативні навички;
- комп'ютерні навички;
- навички управління інформацією (отримувати та аналізувати інформацію з різних джерел);
- здатність вирішувати проблеми;
- здатність приймати рішення.

На рівні міжособистісних:

- здатність до критики і самокритики;
- здатність працювати в команді;
- здатність взаємодіяти з експертами в інших предметних галузях;
- здатність сприймати різноманітність та міжкультурні відмінності;
- прихильність до етичних цінностей.

На рівні системних:

- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність до навчання;
- здатність адаптації до нових умов, ситуацій;
- здатність генерувати нові ідеї
- навички лідерства;
- навички працювати самостійно й автономно;
- здатність до проявів ініціативи та підприємництва;
- відповідальність за якість;
- воля до успіху.

На рівні загальнокультурних компетенцій – це здатність:

- використовувати основи знань з вікової психології у практичній діяльності;
- використовувати основи знань з вікової психології у

- різноманітних сферах життєдіяльності;
- до комунікації в усній та письмовій формах для вирішення завдань (проблем) міжособистісного та міжкультурного спілкування;
- до самоорганізації та самоосвіти.

На рівні загально професійних компетенцій – це оволодіння:

- базовими та спеціальними знаннями та навичками теоретичного та прикладного характеру;
- загальнонауковою та професійною термінологією, вміння працювати з науковими текстами та смисловими конструкціями, які містяться у них;
- навичками здійснення ефективної комунікації у фаховому середовищі, грамотно викладати думки;
- генерувати нові ідеї, висувати самостійно гіпотези, креативно мислити;
- здатністю до критичного аналізу, узагальнення та систематизації інформації;
- здатністю до визначення цілей у професійній діяльності та вибору оптимальних шляхів і методів їх досягнення;
- характеризувати та давати оцінку окремим явищам, подіям і процесам, виявляти їх зв'язок з економічним, політичним, соціальним та культурним контекстом, а також об'єктивними тенденціями та закономірностями системи загалом.

На рівні ціннісно-сміслових орієнтацій світоглядних установок :

- навички ціннісних настанов та орієнтацій;
- здатність розуміти оточуючий світ, орієнтуватися в ньому;
- усвідомлювати свою роль та призначення;
- вміти вибирати цільові та смислові настанови для своїх дій та вчинків, приймати рішення.

Структурно-логічне місце вікової психології в навчальному процесі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення вікової психології	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на вікову психологію
Загальна психологія, психологія розвитку, соціальна психологія, історія психології, психофізіологія, експериментальна психологія, психодіагностика та ін.	Педагогічна психологія психотерапія, психологічне консультування, психокорекція, психологія сім'ї, юридична психологія, клінічна психологія, психологія праці, психологія особистості та ін.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I

ВСТУП ДО ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ.

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади вікової психології

Тема 1. Вікова психологія як навчальна дисципліна

Об'єкт, предмет, мета та завдання вікової психології, Категоріальний апарат та основні поняття: вік, розвиток, дозрівання, ріст, онтогенез, акмеогенез, геронтогенез, соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, психологічні новоутворення, криза розвитку та ін.

Структура вікової психології: психологія дитинства (пренатальний період, немовлячий, раннє дитинство, дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітковий вік, юнацький вік, акмеогенез (рання дорослість, середня дорослість, пізня дорослість), геронтогенез (період старості і старіння).

Зв'язок вікової психології з іншими науками (філософією, педагогікою, медициною, математикою, біологією, анатомією і фізіологією та ін.) та окремими галузями психології (загальною психологією, педагогічною психологією, соціальною психологією, психологією розвитку, історією психології, експериментальною психологією, психодіагностикою та ін.).

Тема 2. Методологічні та теоретичні проблеми та методи дослідження у віковій психології

Поняття методології наукового пізнання. Структура методологічного знання: рівні та підходи. Загальна методологія. Методологія конкретної галузі знання. Методологія як «сукупність конкретних методичних прийомів дослідження. Методологічні проблеми вікової психології: рушійні сили, фактори та умови розвитку. Диференціація понять вікової психології: ріст, дозрівання, розвиток. Основні підходи до проблеми співвідношення між навчанням дозріванням і розвитком. Культурно-історична теорія розвитку психіки Л.С. Виготського. Поняття «рівень актуального розвитку» та «зона найближчого розвитку». Форми розвитку (філогенез, онтогенез). Сфери психічного розвитку за Б. Г. Ананьєвим: психофізична, психосоціальна і когнітивна та їх носії: індивід, особистість, індивідуальність. Закономірності психічного розвитку (нестійкість, нерівномірність, гетерохронність, сенситивність, кумулятивність, дивергентність-конвергентність). Основні методологічні принципи вивчення психіки людини (принцип розвитку, принцип системності, принцип детермінізму, принцип єдності свідомості та діяльності, принцип активності, принцип об'єктивності, принцип гуманізму).

Класифікація методів наукового пізнання людини (Б. Г. Ананьєв): організаційні, емпіричні, методи обробки та інтерпретаційні методи. Характеристика організаційних методів та форми організації і проведення

психологічного дослідження. Організація та основні етапи психологічного дослідження у віковій психології. Емпіричні методи дослідження: їх характеристика та особливості застосування. Обсерваційні методи (внутрішнє і зовнішнє спостереження). Експеримент (природний, лабораторний, формуючий). Вимоги до організації емпіричного дослідження. Опитування (фази опитування), анкетування, інтерв'ю, бесіда, тести, аналіз продуктів діяльності. Проективні методи дослідження. Методи обробки (кількісні та якісні). Інтерпретаційні методи.

Тема 3. Психологічні проблеми віку та вікової періодизації

Поняття віку та проблема вікової періодизації. Критерії вікової періодизації (Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв, Д. Б. Ельконін). Механізм психічного розвитку та його складові: «соціальна ситуація розвитку», «провідна діяльність», «криза розвитку» та «психологічні новоутворення». Поняття «соціальна ситуація розвитку» та її особливості у різні вікові періоди. Категорія «провідна діяльність» та її види. Поняття «криза розвитку» та особливості її перебігу у різні вікові періоди. «психічні новоутворення» як критерій психічного розвитку в онтогенезі.

Змістовий модуль 2. Історія становлення вікової психології та основні психологічні теорії розвитку

Тема 4. Історія розвитку вікової психології з Давніх часів до середини XIX століття.

Теорії розвитку дитячої психіки у філософських та педагогічних наукових системах античності, середньовіччя відродження та епоху нового часу. Передумови виділення вікової психології в самостійну галузь наукового знання. Теорія еволюції Чарльза Дарвіна та утвердження біогенетичного закону Е. Геккеля у психології. Перші емпіричні дослідження у дитячій психології: щоденники спостережень за розвитком дітей (Йоган Песталоцці, Адольф Кусмауль, Іполіт Тен, Чарльз Дарвін, Дітріх Тідеман, Вільям Прейєр, Карл Гросс, Джемс Болдуїн, Альфред Біне та ін.) Утвердження біогенетичного закону та перші біогенетичні теорії розвитку: теорія рекапітуляції Стенлі Холла та періодизація психічного розвитку Гетчинсона.

Тема №5. Основні напрями розвитку зарубіжної вікової психології в кінці XIX на початку XX століття.

Класифікація теорій розвитку А. Г. Асмолова: біогенетичні, соціогенетичні та персоногенетичні теорії. Біогенетичні теорії розвитку: нормативний підхід Гезелла та Термена, теорія 3-х ступенів розвитку К. Бюлера, теорія конвергенції В. Штерна. Основні засади психосексуальної теорії дитячого розвитку З. Фрейда: періодизація та стадії розвитку (оральна, анальна, фалічна, латентний період та геніальна). Анна Фрейд про зміст конфлікту між дитиною і суспільством. Розвиток ідей З. Фрейда у працях Дж. Боулбі, Р. Заззо, Р.Шпітца

та ін.

Психосоціальна (епігенетична) теорія розвитку Е. Еріксона. Характеристика стадій психічного розвитку у віковій періодизації Е. Еріксона: немовляча, раннє дитинство, шкільний вік, підлітковий і юнацький вік, рання зрілість, середній вік та пізня зрілість.

Тема №6 Соціогенетичні та персоногенетичні теорії розвитку

Соціогенетичні теорії розвитку (Еміль Дюркгейм, Густав Тард, П'єр Жане). Розвиток як наслідування колективних уявлень (вірування, традиції, звичаї то). Рівні розвитку психіки П. Жане. Теорія і стадії дитячого розвитку Анрі Валлона. Екологічна теорія розвитку Урі Бронфенбреннера (мікросистема, мезосистема, екзосистема, макросистема). Біхевіористичний підхід Дж. Уотсона. Теорія оперантного навчання Ф. Скінера, психосоціальна теорія розвитку А. Бандури, теорії соціального навчання (Н. Міллер, Дж. Доллард, Р. Сірс).

Персоногенетичні теорії розвитку (К. Роджерс, А. Маслоу, Ш. Бюлер). Основні засади та принципи гуманістичного підходу та проблема актуалізації (К Роджерс) та самоактуалізації (А Маслоу), особистості як головні категорії персоногенетичної психології.

Когнітивні теорії розвитку. Розвиток як адаптація організму до середовища. Асиміляція і акомодация як механізми розвитку. Періодизація розвитку інтелекту Ж. Піаже. Стадії розвитку інтелекту: сенсомоторна, доопераційного інтелекту, конкретних операцій, формальних операцій. Егоцентризм як особливість дитячого мислення. Ознаки егоцентричного мислення: анімізм, трансдукція, синкретизм, незворотність, артифіціалізм Теорія морального розвитку Л.Кольберга. Стадії розвитку моральної свідомості за Л. Кольбергом: доконвенційна (доморальна), конвенційна і постконвенційна. Інтелектуальний розвиток у теорії Дж. Брунера.

МОДУЛЬ II

ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ В ОНТОГЕНЕЗИ

Змістовий модуль 3. Психологія дитинства, підліткового та юнацького віку

Тема №7 Психофізіологічний та психологічний розвиток дитини у пренатальний період та період немовляти

Особливості розвитку психіки у пренатальний період. Криза новонародженості та її психологічна сутність. Розвиток чуттєвого пізнання та емоційної сфери протягом першого місяця життя. Критерії успішного подолання кризи. Комплекс поживлення як основне новоутворення періоду новонародженого.

Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в немовляти. Спілкування і його значення для психічного розвитку у немовлячий період. Психологічна характеристика шпиталізму. Розвиток сенсомоторики. Зорові й слухові відчуття та сприймання. Рухова активність немовляти. Рухова та образна

пам'ять. Розвиток уваги та уваги немовляти. Сенсомоторна стадія розвитку мислення. Етапи розвитку мовлення: домовленнєвий етап і етап активного мовлення. Розвиток особистості немовляти. Криза першого року життя: її симптоми та шляхи подолання. Основні досягнення в розвитку немовляти (новоутворення немовлячого періоду).

Тема №8. Психологічні особливості розвитку дитини раннього віку

Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Сенсорно-перцептивна сфера дитини раннього віку. Доопераційна стадія розвитку мислення за Ж.Піаже та її особливості. Розвиток мови в ранньому віці. Передумови формування особистості в ранньому дитинстві. Криза трьох років (Е. Келлер, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін). Основні досягнення в розвитку дитини раннього віку (основні новоутворення раннього віку).

Тема №9. Психологічні особливості розвитку дошкільнят та молодших школярів

Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Сюжетно рольова гра як провідний вид діяльності дошкільняти. Психологічна характеристика, етапи та структура гри і її значення для розвитку дитини дошкільного віку гри. Основні види продуктивної діяльності дитини в період дошкільного дитинства (творча конструкторська діяльність, заняття музикою і танцями, елементарна праця, слухання казки, учіння, спілкування) та їх роль у розвитку дошкільняти. Розвиток когнітивної сфери дошкільняти. Становлення особистості, розвиток самосвідомості та "Я-концепції" дитини дошкільного віку. Статеворольова ідентифікація дитини дошкільного віку. Емоційне життя дошкільника. Основні новоутворення дошкільного віку.

Підготовка дитини до навчання у школі. Психологічна характеристика готовності дитини до школи.

Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Криза 7-ми років. Особливості та структура навчальної діяльності молодшого школяра. Розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфери молодшого школяра. Особистісний розвиток дитини молодшого шкільного віку: розвиток самосвідомості та становлення Я-концепції молодшого школяра. Психологічні досягнення (новоутворення) молодшого шкільного віку за Д. Б. Ельконіним (внутрішній план дій, довільність усіх психічних процесів, самоконтроль та самооцінка).

Тема №10. Психологічні особливості розвитку підлітків і юнаків

Стенлі Холл засновник психології підліткового віку та його погляди на особливості перебігу підліткового періоду. Особливості підліткового віку у концепції Е. Шпрангера. Ш.Бюллер та її погляд на особливості підліткового віку. Підлітковий вік у концепції его-ідентичності Е. Еріксона. Підлітковий вік у вченнях Л. Виготського, Д.Ельконіна, Л. Божович, І.Кона. Соціальна ситуація та основні завдання розвитку підлітка. Спілкування як провідний вид діяльності у підлітковому віці. Розвиток пізнавальних процесів та самосвідомості підлітка. Мотиваційна сфера підлітка. Новоутворення підліткового віку.

Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності у юнацькому віці. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в період юності. Дружба та кохання в юнацькому віці. Проблема самовизначення. Мотиви випускників під час вибору

майбутньої професії. Пошук сенсу життя. Інтеграція особистості. Я-концепція у юності. Криза юнацького віку: її симптоми та шляхи подолання. Основні новоутворення юнацького віку.

Змістовий модуль 4

Тема №11. Психологічні особливості розвитку людини в період ранньої та середньої дорослості.

Загальна характеристика періоду дорослості. Погляди на дорослість у віковій психології (Е. Клапаред, Н. О. Рибніков, Е. Еріксон) Проблема періодизації дорослості. Дорослість і зрілість. Міжнародна періодизація дорослості. Найбільш поширені вікові періодизації дорослості: (Д. Б. Бромлей, Д. Біррен, Е. Еріксон, Г. Крейг та ін.). Кризи дорослого віку та особливості їх перебігу і подолання.

Соціальна ситуація розвитку людини в період ранньої дорослості (20-40). Основні соціальні завдання ранньої дорослості. Суперечність між інтимністю та ізоляцією. Проблема генеративності. Особливості розвитку когнітивної сфери в період ранньої дорослості. Особистісний розвиток та основні новоутворення періоду ранньої дорослості.

Соціальна ситуація розвитку в період середньої дорослості (40-60 років). Розвиток сенсорно- перцептивної сфери, пам'яті та уваги. Інтелектуальні зміни: мінливий і кристалізований інтелект. Емоційно-вольова сфера людини у період середньої дорослості. Переоцінка життєвих цінностей. Зміна соціальних ролей. Криза середини життя. Центральні новоутворення в період середньої дорослості.

Тема №12. Психологічні особливості розвитку людини в період пізньої дорослості та старості.

Соціальна ситуація розвитку в період пізньої дорослості. Класифікація періоду пізньої дорослості: похилий (60-69 років), старечий (70 – 89 років) період та період довгожителів (90 - ...).

Соціально-психологічні зміни в похилому віці. Вихід на пенсію та зміна статусу. Типи старіння (І.С. Кон). Види пристосування до старості (Бромлей). Коло спілкування. Стосунки з дітьми та онуками. Життєва мудрість. Особливості сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті та уваги та мислення. Роль читання у житті людей похилого віку. Згасання інтелекту. Деменція. Хвороба Альцгеймера. Емоційно-вольові зміни. Депресія та тривоги. Пристосування до важких втрат. Думки про смерть та страх перед смертю.

Стадії погодження з думкою про кінець життя. Етапи помирання (за класифікацією Кюблер-Росс). Проблема добровільного відходу та її етична оцінка (евтаназія або автоевтаназія).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	пр	сем	інд	с.р.		лекції	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1.												
Вступ до вікової психології. Теоретичні та методологічні засади вікової психології.												
Тема 1. Вікова психологія як навчальна дисципліна	10	2		2		8						
Тема 2. Методологічні проблеми та метод дослідження вікової психології	16	2		4		10						
Тема 3. Вікова періодизація психічного розвитку людини	14	2		2		10						
Змістовий модуль 2.												
Історія становлення вікової психології. Психологічні теорії розвитку												
Тема 4. Істор становлення вікової психології та передумови виділення самостійну галу наукового знання.	14	2		2		12						
Тема 5. Основні напрями зарубіжної вікової психології в кінці XIX на початку XX століття. Біогенетичні теорії розвитку.	16	2		4		10						
Тема 6. Соціогенетичні та персоногенетичні теорії розвитку	16	2		4		10						
Разом за модулем 1	90	12		18		60						

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль №3

Психологія дитинства та підліткового і юнацького віку

Тема №7. Психофізіологічний та психологічний розвиток дитини у пренатальний період та період немовляти	12	2		2		8						
Тема №8. Психологічні особливості розвитку дитини раннього віку	10	2		2		6						
Тема №9. Психологічні особливості розвитку дитини дошкільного та молодшого шкільного віку	10	2		2		6						
Тема №10 Психологічні особливості розвитку дитини у підлітковому та юнацькому віці	14	2		4		8						

Змістовий модуль №4 Психологія дорослого віку

Тема №11. Психологічні особливості розвитку людини у період ранньої та середньої дорослості	22	2		4		16						
Тема №12. Психологічні особливості розвитку людини у період пізньої дорослості та старості	22	2		4		16						
Разом за змістовим модулем 2	90	12		18		60						
Усього годин	180	24		36		120						

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Вступ до вікової психології. Теоретичні та методологічні засади вікової психології	
1.	Заняття №1. Вікова психологія як навчальна дисципліна	2
2.	Заняття №2. Методологічні засади вікової психології	2
3.	Заняття №3. Методи дослідження у віковій психології	2
4.	Заняття №4. Вікова періодизація психічного розвитку людини: проблеми, критерії, підходи	2
5.	Заняття №5. Історія становлення вікової психології в межах гуманітарного та природничого знання	2
6.	Заняття №6. Передумови виділення вікової психології у самостійну галузь психологічного знання та її розвиток до кінця XIX ст.	2
7.	Заняття №7. Біогенетичні теорії розвитку	2
8.	Заняття №8. Соціогенетичні теорії психічного розвитку	2
9.	Заняття №9. Персоногенетичні теорії розвитку	2
	Змістовий модуль 2 Психічний розвиток людини в онтогенезі	
10.	Заняття №10. Психофізіологічний та психологічний розвиток дитини у пренатальний період та період новонародженого	2
11.	Заняття №11. Психологічні особливості розвитку немовляти	2
12.	Заняття №12. Психологічні особливості розвитку дитини раннього віку	2
13.	Заняття №13. Психологічні особливості розвитку дитини дошкільного віку	2
14.	Заняття №14. Психологічні особливості розвитку дитини молодшого шкільного віку	2
15.	Заняття № 15 Класичні зарубіжні та вітчизняні теорії підліткового віку.	2
16.	Заняття №16. Психологічні особливості розвитку підлітка	2
17.	Заняття №17. Загальна характеристика та проблема вікової періодизації дорослості. Особливості розвитку людини в період ранньої та середньої дорослості.	2
18.	Заняття №18. Особливості розвитку людини в період її пізньої дорослості та старості	2

6. Теми практичних занять

	Назва теми	К-ть годин
	Не передбачено навчальним планом	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

8. Самостійна робота *Денна форма навчання*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. «Вступ до вікової психології. Теоретичні та методологічні засади вікової психології»	
1.	<p>До теми «Вікова психологія як навчальна дисципліна»: конспектування наукових джерел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виготський Л.С. Проблема возраста /Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост. И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С.11-18. - Кон И. С. Возраст и возрастные категории / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С.59-62 - Леонтьев А.Н. К теории развития психики ребенка / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С.18-26. - Вікова та педагогічна психологія [Текст] : навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Рек. МОН; 3-є вид.випр., доп. – К. : Каравела, 2012. – 400 с. – С. 5-7 - Крайніков Е. В. Психологія розвитку: Словник-довідник / Е. В. Крайніков . – К.: Арістей, 2004. – 260 с. - Завести психологічний словник і виписати основні терміни по темі - Підготувати реферати (тематика рефератів у плані семінарських занять №1) 	8

2	<p>До теми «Методологічні проблеми та методи дослідження у віковій психології»:</p> <p>конспектування наукових джерел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Вікова та педагогічна психологія» навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Рек. МОН; 3-є вид.випр., доп. – К. : Каравела, 2012. – 400 с. – С. 30-39; - Вікова психологія [Текст] : навч. посібник / Мирослав Васильович Савчин. – Рек. МОН; 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2011. – С. 5-14; - Методологічні та теоретичні проблеми психології [Текст]: навч. посібник / М.С.Корольчук, Ю.Л.Трофімов, В.І.Осьодло та ін. – Рек. МОН. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 336 с. - Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С.7-16 - Загальна психологія: Підручник / О. В. Скрипченко – К.: Либідь, 2005. – 464 с. – С. 50-79. - підготовка рефератів по темі (теми у плані семінарських занять №2) - виписати у термінологічний словник нові терміни по темі 	10
4	<p>До теми «Вікова періодизація психічного розвитку людини»:</p> <p>конспектування наукових джерел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Эльконин Д.Б. Природа детства и его периодизация / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С. 30-32. - К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с. – С. 287-306. - Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с. –С 54-64. - Ермолаева М В Психология развития: Методическое пособие для студентов заочной и дистанционной форм обучения. — 2-е изд.— М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 376 с. – С. 20-50. - Голова Є. И., Кроник А. А. Психологический возраст личности / Психология зрелости: учебное пособие / редактор составитель Райгородский Д. Я. Самара: Бахрах, 2003, 768 с. – С. 119-144 <ol style="list-style-type: none"> 1. підготовка рефератів; 2. виписати нові терміни у психологічний словник 	10
4	<p>До теми «Історія становлення вікової психології та передумови її виділення у самостійну галузь наукового знання»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. конспектування наукових джерел: <ul style="list-style-type: none"> - Основні теорії психічного розвитку» / «Вікова та педагогічна психологія» навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л. В. 	12

	<p>Долинська, - З. В. Огороднійчук та ін. – Рек. МОН; 3-е вид. випр., доп. – К. : Каравела, 2012. – 400 с. – С.43-59;</p> <p>- Корольчук, М. С. Історія психології [Текст] : навч. посібник / М. С. Корольчук, П. П. Криворучко. – Рек. МОН. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 248 с.</p> <p>- Шульц Д.П., Шульц С.Э. История современной психологии / Пер. с англ. А.В. Говорунов, В.И. Кузин, Л.Л. Царук / Под ред. А.Д. Наследова. – СПб.: Изд-во «Евразия», 2002. – 532с.</p> <p>- підготовка рефератів</p> <p>- підготовка до написання тестів за I модулем</p>	
	<p>Змістовий модуль 2. Психічний розвиток людини в онтогенезі</p>	
5	<p>До теми «Особливості розвитку у пренатальний і немовлячий період»: опрацювати і занотувати основні висновки:</p> <p>- Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с. – С. 27-50.</p> <p>- Ньюкомб Нора «Развитие личности ребенка», - СПб. Питер, 2003. – 640 с. Ч.III, Период младенчества. Новейшие данные о познавательных способностях младенцев – С. 164-177;</p> <p>- Андре Бертин «Воспитание в утробе матери, или рассказ об упущенных возможностях" электронный вариант, сайт www.koob.ru</p> <p>– «Разум вашего новорожденного ребенка» /Девид Чемберлен. – М.: Независимая фирма "Класс", 2005. –224 с. (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 108).</p> <p>- Гудкова Е. В. Психология развития. Хрестоматия / Е. В. Гудкова, Н. В. Бобро, И. А. Шляпникова. / Челябинськ: ЮУрГУ, 2006. – 159 с. – С.3-59.</p> <p>- Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С.86-115</p>	10
6	<p>До теми «Особливості розвитку дитини раннього віку» Опрацювати і занотувати основні думки:</p> <p>1. розділ «Раннє дитинство» з підручника вікової психології / Кулагина І.Ю., Колюцький В.І. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.:ТЦ «Сфера», 2001, - 464с. – С.188-204</p> <p>2. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С. 115-128.</p> <p>3. Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с. – С. 50-95.</p> <p>4. Чуковский К. И. «От двух до п'яти» / Корней Иванович Чуковский. Собр.соч.в 6 томах. Том 1. - М.: Художественная литература, 1965. – 256 с.</p>	10

7	<p>До теми «Особливості розвитку дитини дошкільного віку» законспектувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> -- Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с. – С. 95-105, 251-275. - статью А.Г.Асмолова «О развитии половой идентичности» / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С. 54-57. - Ельконін Д. Б. Психология игры –М.: Педагогика, 1978. – С. 206-212. - Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С. 129-145 	10
8	<p>До теми «Особливості розвитку молодшого школяра» законспектувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Л. С. Виготский «Кризис 7 лет» / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с.- С. 62-67. - Д. Б. Эльконин «Школьное обучение – его особенности» // Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. – С. 67-74 - Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С. 145-163 	10
8	<p>До теми Психологічні особливості розвитку у період підліткового та юнацького віку опрацювати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Л. С. Виготский «О подростковом кризисе» / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с.- С. 210-214. - Л. И. Божович «Подростковый возраст» / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. - С. 214-219. - И С Кон Этапы подросткового и раннего юношеского возрастов / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. - С. 232-234. - В. С. Мухина «Юность» / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. - С. 234-238. - А А Смирнов Период полового созревания / Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост.И.В. Дубровина и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с. - С.243-250. - Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр 	10

	учбової літератури, 2012. – 376 с. – С. 185-237	
9	<p>До теми «Психологія дорослого віку» опрацювати і законспектувати головні положення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ермолаєва М. В. Психология развития: Методическое пособие. – М. Московский психолого-социальный институт, 2003, 376 с. – С. 285-376. - Ильин Е.П. Психология взрослости / Е.П.Ильин СПб.: Питер, 2012 - 469 с. – С. 6-70 - Б. Г. Ананьев Онтогенетическая эволюция психофизиологических функций человека / Долинська Л. В., Співак Л. М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К.:Каравелла, 2012. – 240 с. – С.157- 182 - М. Д. Александрова Проблемы социальной и психологической геронтологии / Долинська Л. В., Співак Л. М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К.:Каравелла, 2012. – 240 с. – С.182-186. - Балтес Пауль Всевозрастной подход в психологии развития / Долинська Л. В., Співак Л. М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К.:Каравелла, 2012. – 240 с. – С. 136-156 - Гаврилина Л. К., Бызова В. М. Кризисы взрослой жизни: моменты роста / Л. К. Гаврилина, В. М. Бызова. - СПб.: Речь, 2010. - 221 с. - Ермолаева М. В. Психология зрелого и позднего возрастов в вопросах и ответах: Учеб. пособие. - М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 280 с. - Сергеенкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с. – С.238-319. 	30
	Разом	120

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання у вигляді написання студентом реферату та виступу з презентацією досліджуваної ним теми на занятті має на меті, по-перше, розвивати навички проведення дослідницької діяльності, яку слід вважати першим етапом у підготовці до написання курсової роботи, по-друге, виробити вміння синтезувати та інтегрувати зібрану інформацію і представити її у стислому викладі студентській аудиторії. Одночасно, така робота передбачає вміння студента дати ґрунтовні відповіді на запитання колег, а, також, вироблення вміння самопрезентації та саморегуляції під час виступу перед аудиторією. Теми рефератів представлені у планах до семінарських занять.

10. Методи навчання

Для *забезпечення* опанування знаннями та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні вікової психології на лекційних,

практичних заняттях, в організації самостійної та індивідуальної навчальної діяльності студентів застосовуються такі методи:

1. Словесні методи:

- *усні*: пояснення, розповідь, бесіда, дискусія; опис, систематизація, складних мисленневих ситуацій (аргументація, пояснення), проблемний виклад матеріалу (проблемна ситуація, проблемне завдання);
- *письмові*: конспектування рекомендованої літератури, складання плану, тез, цитування, складання формально-логічних моделей (схем), тематичного тезаурусу (комплексу понять по темах – глосарію), конспект, реферат, твір тощо;

2. Наочні методи: навчальні кінофільми, таблиці, схеми, графіки, діаграми.

3. Практичні методи: розробка психологічних тестів, кросвордів, опрацювання першоджерел, розв'язання психологічних задач, групові дискусії, самостійне опрацювання наукової літератури, періодичних, хрестоматійних видань, складання матриці ідей (таблиць з порівняльною характеристикою однорідних феноменів у працях різних авторів) тощо.

4. Інтерактивні методи: «мозковий штурм», «ділова гра», «круглий стіл», виконання творчих завдань;

11. Форми та методи контролю

За час вивчення вікової психології студенти отримують поточні оцінки за усні відповіді на семінарських заняттях, за виконання тестових завдань, самостійних та індивідуальних завдань, а також за підготовку рефератів та письмових повідомлень, презентацій та написання підсумкової контрольної роботи по цілому курсу навчальної дисципліни.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

Модуль №1. «Вступ до вікової психології. Теоретичні та методологічні засади вікової психології»

1. Об'єкт, предмет та структура вікової психології
2. Категоріальний апарат вікової психології.
3. Місце вікової психології в системі наукового знання.
4. Проблеми та завдання вікової психології.
5. Античні філософи про особливості дитячої душі. Перші спроби вікової періодизації та погляди на навчання і виховання дітей в часи Античності.
6. Вивчення дитячої психіки та уявлення про навчання і виховання в епоху середньовіччя та відродження
7. Розвиток уявлень про психіку дитини в період Нового часу та епоху Просвітництва.
8. Методологічні засади вікової психології
9. Структура та рівні методології наукового знання
10. Основні методологічні принципи вікової психології.
11. Методи дослідження вікових особливостей людини.
12. Класифікація методів дослідження Б. Г. Ананьєва
13. Характеристика організаційних методів та специфіка їх застосування.
14. Емпіричні методи дослідження: їх характеристика та особливості застосування.
15. Методи обробки даних та інтерпретаційні методи дослідження.
16. Організація та основні етапи психологічного дослідження у віковій психології.

17. Основні теоретичні засади вікової психології: форми, сфери, закони та закономірності психічного розвитку.
18. Рушійні сили, фактори та умови розвитку.
19. Культурно-історична теорія розвитку психіки Л. С. Виготського.
20. Проблема співвідношення між дозріванням, розвитком і навчанням у віковій психології.
21. Поняття «рівень актуального» та «зона найближчого розвитку».
22. Проблема єдності свідомості і діяльності як основний фактор розвитку психіки у контексті діяльнісного підходу О. М. Леонтьєва.
23. Діяльність як умова і засіб психічного розвитку. Основні види діяльності дитини. Поняття провідної діяльності.
24. Механізм психічного розвитку у контексті підходу, розробленого провідними радянськими психологами Л.С.Виготським, О. М. Леонтьєвим та Д.Б.Ельконіним та його складові (соціальна ситуація розвитку дитини, провідна діяльність, криза розвитку та психологічні новоутворення).
25. Проблеми та критерії вікової періодизації.
26. Вікова періодизація дитячого розвитку Д. Б. Ельконіна.
27. Теорії розвитку психіки у філософських та педагогічних наукових системах.
28. Передумови виділення вікової психології в самостійну науку. Вплив еволюційних ідей Ч. Дарвіна на розвиток вікової психології.
29. Перші емпіричні дослідження у віковій психології: щоденники спостережень за розвитком дітей (Йоган Песталоцці, Адольф Кусмауль, Іполіт Тен, Чарльз Дарвін, Дітріх Тідеман, Вільям Прейер, Карл Гросс, Джемс Болдуїн, Альфред Біне та ін.).
30. Біогенетичний принцип в психології. Теорія рекапітуляції Стенлі Холла. Періодизація психічного розвитку Гетчинсона.
31. Нормативний підхід Арнольда Гезелла та Люїса Термена.
32. Теорія трьох ступенів дитячого розвитку Карла Бюллера.
33. Теорія конвергенції Вільяма Штерна.
34. Психоаналітичний підхід Зигмунда Фрейда.
35. Епігенетична теорія розвитку Е. Еріксона
36. Соціогенетичний підхід у психології (Е.Дюркгейм, П'єр Жане, Анрі Валлон та ін).
37. Періодизація психічного розвитку П'єра Жане
38. Періодизація дитячого розвитку Анрі Валлона
39. Когнітивна теорія розвитку психіки Ж. Піаже
40. Теорія морального розвитку Люїса Кольберга.
41. Екологічна модель розвитку та теорія наочіння Урі Бронфенбреннера
42. Загальна характеристика персоногенетичного підходу (Ш. Бюлер, А. Маслоу, К. Роджерс)
43. Гуманістична теорія дитячого розвитку К. Роджерса
44. Основні засади теорії самоактуалізації А. Маслоу
45. Теорія самореалізації та періодизація життєвого шляху Шарлоти Бюлер

Модуль №2

Особливості розвитку людини в онтогенезі

1. Психологічна характеристика особливостей пренатального періоду
2. Соціальна ситуація розвитку дитини немовлячого віку.
3. Особливості розвитку дитини в період новонародженості. Криза новонародженості. Новоутворення критичного періоду та критерії кінця кризи новонародженості.
4. Емоційний розвиток немовляти. Комплекс пожвавлення.
5. Спілкування і його значення для психічного розвитку немовляти. Шпиталізм.
6. Передумови розвитку мовлення немовляти.

7. Основні досягнення в розвитку немовляти (новоутворення немовлячого періоду).
8. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку.
9. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці.
10. Розвиток когнітивної сфери дитини раннього віку.
11. Розвиток мови в ранньому віці.
12. Передумови формування особистості в ранньому дитинстві. Криза трьох років.
13. Основні досягнення в розвитку дитини раннього віку (основні новоутворення раннього віку).
14. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.
15. Сюжетно-рольова гра її значення для розвитку дошкільника.
16. Основні види продуктивної діяльності дитини в період дошкільного дитинства (творча конструкторська діяльність, заняття музикою і танцями, елементарна праця, слухання казки, учіння, спілкування).
17. Розвиток когнітивної сфери дошкільника.
18. Емоційно-вольові сфера дитини дошкільного віку
19. Розвиток особистості дошкільника. Самосвідомість та "Я-концепція" дитини дошкільного віку
20. Статеворольова ідентифікація дитини в дошкільному віці.
21. Основні досягнення в розвитку дитини дошкільного віку.
22. Психологічна готовність дитини до школи.
23. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
24. Криза 7-ми років.
25. Структура навчальної діяльності молодшого школяра.
26. Розвиток когнітивної сфери молодшого школяра
27. Розвиток особистості молодшого школяра.
28. Психологічні досягнення у розвитку дитини молодшого шкільного віку.
29. Погляди на особливості підліткового віку у працях С. Холла.
30. Особливості підліткового віку у поглядах Е. Шпрангера.
31. Ш. Бюллер та її погляд на особливості підліткового віку.
32. Підлітковий вік у концепції еґо-ідентичності Е. Еріксона.
33. Підлітковий вік у вченнях Л. Виготського, Д. Ельконіна, Л. Божович.
34. Соціальна ситуація та основні завдання розвитку дитини в підлітковому віці.
35. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка.
36. Розвиток пізнавальних процесів в підлітковому віці.
37. Розвиток самосвідомості підлітка.
38. Мотиваційна сфера підлітка. Мотиви асоціальної поведінки підлітка.
39. Новоутворення особистості в підлітковому віці.
40. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці.
41. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в період юності.
42. Основні новоутворення юнацького віку.
43. Періодизація дорослості (рання, середня пізня і старість).
44. Соціальна ситуація розвитку людини в період ранньої дорослості (20-40).
45. Особливості розвитку когнітивної сфери в період ранньої дорослості.
46. Афективної- мотиваційна сфера людини в період ранньої дорослості.
47. Соціальна ситуація розвитку в період середньої дорослості (40-60 років).
48. Особливості психічного розвитку людини в період середньої дорослості.
49. Афективна сфера. Криза середини життя і умови її подолання.
50. Загальна характеристика старості Теорії старіння.
51. Соціальна ситуація розвитку в період пізньої дорослості (60...75...).
52. Особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини у старості
53. Специфіка Я-образу на етапі старіння. Адаптивне і неадаптивне старіння.
54. Особливості пізнавальних процесів у старості
55. Реалізація мудрості як сенс життя у старості

Зразки індивідуальних завдань для написання підсумкової контрольної роботи з вікової психології

Зразок підсумкової контрольної роботи за модулем №1

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Філософський факультет
Кафедра вікової і педагогічної психології

Затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології
Протокол № 1 від 30 серпня 2017 р.

МОДУЛЬ №1

Варіант №8

Завдання №1

Дайте відповіді на запитання:

1. Біогенетичний напрямок в дослідженні дитячого розвитку. Теорія рекапітуляції С. Холла та Гетчинсона.

2. Обґрунтуйте механізм розвитку психіки згідно з концепцією радянських і вітчизняних вчених Л.С.Виготського, О.М.Леонтьєва, Д.Б.Ельконіна

Завдання II: заповніть, будь-ласка, таблицю

/ п	Ім'я вченого	Період в історії до якого належить вчений	Держава, етнічна чи національна при належності вченого	Напрямок, течія чи наукова школа	Назвіть 2-3 наукові поняття, введені у науковий обіг вченим
.	В.Прейєр				
.	Е.Кольберг				

Завдання III

Виберіть, будь-ласка, правильну відповідь:

1. Під рушійними силами психічного розвитку в психоаналізі розуміють:

- а) дію зовнішнього чинника;
- б) вплив несвідомої частини психіки, що проявляється у інстинктах та потягах;
- в) прагнення до самоактуалізації;
- г) місце знаходження енергії «лібідо»

2. Назвіть основні новоутворення періоду новонародженості

- а) маніпуляції з предметами;
- б) акт реагування на речі;
- в) мовне спілкування;
- г) комплекс поживлення.

3. Метод який передбачає спостереження за змінами в психіці дитини в процесі активного впливу експериментатора на піддослідного:

- а) пілотажний експеримент;
- б) формуючий експеримент;
- в) констатуючий експеримент;
- г) включене спостереження.

Завдання IV

1. Поясніть, в чому полягає суть теорії конвергенції

2. Перелічіть основні методологічні принципи вікової психології...

Зразок підсумкової контрольної роботи за модулем №2

**Затверджено на засіданні
кафедри
педагогічної та вікової
психології**

Протокол № 1 від 30 серпня 2017 р.

**Прикарпатський національний університет ім. В. С. Стефаника
Кафедра педагогічної і вікової психології
Спеціальність: „Психологія”
Навчальна дисципліна: вікова психологія
Модуль №2**

Варіант №1

1. Дайте загальну характеристику періоду новонародженості. Опишіть кризу новонародженості та назвіть новоутворення критичного періоду.
2. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку підлітка та назвіть основні завдання підліткового віку
3. Особливості розвитку особистості на етапі старіння. Розкрийте сутність адаптивного і не адаптивного старіння.

4. Практичне завдання

Виберіть, будь-ласка, правильну відповідь:

1. Провідний вид діяльності в ранньому віці за Д.Б. Ельконіним:
 - а) спілкування;
 - б) гра;
 - в) предметно-маніпуляційна діяльність
 - г) навчання
2. Комплекс меншовартості згідно з А.Адлером розвивається на основі:
 - а) недостатньої уваги з боку дорослих;;
 - б) надмірної опіки боку дорослих;
 - в) фізичної неповноцінності;
 - г) всі відповіді вірні
3. Вилучіть зайве:
довільність психічний процесів, експресія, рефлексія, внутрішній план дій, рольова гра, потреба у спілкуванні, самоконтроль.

**Викладач
Завідувач кафедри**

Коропецька О. М.

12. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за *поточним* та *підсумковим* контролюми. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі.

Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки виконаних завдань. Усі контрольні заходи включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, де 50

балів відводиться на оцінку усних відповідей студентів, тестування та контрольної роботи і 50 балів – на оцінювання відповідей студентів на екзамені.

МОДУЛЬ 1							МОДУЛЬ 2							екзамен	сума		
змістовий модуль 1			змістовий модуль 2				Сума	змістовий модуль 3				змістовий модуль 4				сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		T8	T9	T10	T11	T12					
Контрольна робота – 15 балів робота на парах – 5балів тест - 5							25	Контрольна робота -15 балів Робота на парах – 5 балів тест – 5 балів							25	50	100

T1,T2...T12 –теми дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для курсового (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В основу системи оцінювання знань студентів по навчальній дисципліні «Вікова психологія» закладені наступні критерії:

- 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни;
- 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним засадам вікової психології;
- 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати.

Виходячи з цього, оцінка «**відмінно**» ставиться за наявність у студента вичерпних і глибоких знань щодо головних проблем вікової психології,

розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та глибині їх пояснення, умінні знаходити причинно-наслідкові зв'язки та правильно і обґрунтовано формулювати практичні висновки, вільно володіти науковими термінами та розуміти їх значення.

Оцінка «**добре**» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з дисципліни, які передбачені навчальною програмою. При цьому студент демонструє повні знання, але вони не є повністю усвідомленими (студент формально відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди), нечітко формулює думку або допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, окремі несуттєві помилки та неточності.

Оцінка «**задовільно**» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з вікової психології, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно вербалізуються. Засвоений матеріал студент викладає не зовсім послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосовувати для аналізу конкретних ситуацій, не чітко формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки

Оцінка «**незадовільно**» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з дисципліни або ж за наявності часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує, не володіє категоріальним апаратом та науковими термінами.

Методичне забезпечення

1. Конспекти лекцій.
2. Плани семінарських занять.
3. Тестові завдання.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Анцыферова Л.И Развитие личности и проблемы геронтопсихологии / Л.И. Анцыферова. –М . 2006. – 512 с.
2. Божович Л.И Личность и её формирование в детском возрасте./ Л.И. Божович - М.: Просвещение, 1967. – 315 с.
3. Вікова психологія / За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад. школа, 1976. – 272 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник навчальний посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
5. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Видра. - К. : Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
6. Возрастная и пед. психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Сост. Дубровина И.В. и др. – М., «Академия», 2001. – 368 с.

7. Гамезо М.В., Петрова Е.А., Орлова Л.М. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
8. Герасімова Н. Є. Вікова та педагогічна психологія: самостійна робота студентів заочного відділення [Текст]: метод. рек. / Н. Є. Герасімова. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2007. – 66 с.
9. Дарвиш О.В. Возрастная психология: Учебное пособие для студ. Высших уч. Заведений Под ред. Ключко В.Е. – М., 2000. – 255 с.
10. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.
11. Заброцький М. М. Вікова психологія: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2002. – 104 с.
12. Ермолаева М. В. Психология развития: Методическое пособие для студентов заочной и дистанционной форм обучения. -2-е изд. / Ермолаева М. В. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 376 с. – С. 20-50.
13. Ильин Е. П. Психология взрослости / Е. П.Ильин. – СПб.: Питер, 2012 - 469 с.
14. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. 9-е изд. / Г. Крайг, Д. Бокум – СПб.: Питер, 2004. – 940 с.
15. Крайніков Е.В. Психологія розвитку: словник-довідник / Крайніков Е.В. – К.: Арістей, 2004. -260 с.
16. Кулагина И. Ю., Ключкий В.И. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / И. Ю. Кулагина, В. И. Ключкий. – М.: ТЦ»Сфера», 2001. – 464 с.
17. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Б. Кузікова. - Суми: Університетська книга, 2006. – 384 с.
18. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. / В.П. Кутішенко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
19. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум / В.П. Кутішенко, С.О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 447 с.
20. Миллер С. Психология развития: методы исследования. / С. Миллер. – СПб.: Питер, 2002. – 464 с.
21. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество – 9-е изд./ В. С. Мухина– М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 456 с.
22. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. – К.: Академвидав, 2008. – 424 с.
23. Поліщук, В. М. Вікова і педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.

24. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / Под ред. А.А.Реана. – СПб.: «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2005. – 416 с.
25. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія. 2-е вид. – К., Академвидав, 2009. – 360 с.
26. Сапогова Е. Е. Психология развития человека / Е.Е.Сапогова. – М.: Аспект пресс, 2001 – 460 с.
27. Сергеевкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. / О. П. Сергеевкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В.Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
28. Стюарт-Гамильтон Я. Психология старения. 3-е изд. – СПб., 2002.
29. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Терлецька Л. Г. – К.: Видавничий дім «Слова», 2013. – 608 с.
30. Хухлаева О. В. Психология развития: молодость, зрелость, старость. 3-е изд. / О. В. Хухлаева– М.:Издательский центр «Академия», 2006.
31. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини. / Щотка О. П. - Ніжин, 2001. – 168 с.
32. Шаповаленко И.В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И. В. Шаповаленко. – М.: Гардарики, 2005. – 349 с.

Допоміжна

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев. - Питер, 2001. – 272 с. - (Серия “Мастера психологии”).
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1986. – 422 с.
3. Выготский Л.С. Психология развития ребенка / Л.С. Выготский. – М.: Смысл, Экспо, 2005. – 512 с.
4. Выготский Л. С. Кризис первого года жизни, кризис трех лет // Собр. соч.: В 6 т. - М.: Педагогика, 1984. - Т.4. - С. 244-269, 318-340.
5. Голова Є. И., Кроник А. А. Психологический возраст личности / Психология зрелости: учебное пособие / редактор составитель Райгородский Д. Я. Самара: Бахрах, 2003, 768 с. С. 119-144
6. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С. Кон. –М.: Просвещение, 1989. – 394 с.
7. Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии. / Под ред. Д.А. Леонтьева, В.Г. Щур. – М.: Смысл, 1997. – 336 с.
8. Психология: Учебник для гуманитарных вузов. 2-е изд. / Под общ. ред. В. Н. Дружинина. — СПб.: Питер, 2009. — 656 с.
9. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. - 2-е изд., перераб. и доп. / Е. И. Рогов. – М.: Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384 с.
10. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В

- 2 кн. - 2-е изд., перераб. и доп. / Е. И. Рогов. – М.: Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. - Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.
11. Савчин М. В., Гавриш З. С. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог: Навчальний посібник / М. В. Савчин, Гавриш З. С. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – 400 с.
 12. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности. Учебное пособие для вузов. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
 13. Степанова Е. И. Психология взрослых: экспериментальная акмеология / Е. И. Степанова – СПб: Алетейя, 2000. – 288 с.
 14. Таланов В. Л., Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога / В. Л. Таланов, И. Г. Малкина-Пых. – СПб.: Сова, М.: ЭКСМО, 2005. – 928 с.
 15. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
 16. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування. Перша частина / Тетяна Титаренко. – К.: Главник, 2007. – 144 с.
 17. Фрейджер Р., Фейдимен Дж. Личность: теории, эксперименты, упражнения / Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен. – СПб: Прайм-Еврознак, 2006. – 704 с.
 18. Хорни К. Невроз и личностный рост. Борьба за самореализацию. / К. Хорни – СПб., 1997. – 316 с.
 19. Хьелл Л. А., Зиглер Д. Дж. Теории личности: основные положения, исследования и применение / Л. А. Хьелл, Д. Дж. Зиглер. – СПб: Питер, 2006. – 607 с.
 20. Шульц Д., Шульц С. Е. История современной психологии / Д. Шульц, С. Е. Шульц. – СПб. Евразия, 1998 – 528 с.
 21. Эльконин Д.Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Д. Б. Эльконин // Вопросы психологии. - 1971. - №4. - С. 6-20.
 22. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М.: Знание, 1978. – С. 138-293.
 23. Эриксон Э. Г. Идентичность: юность и кризис [Пер. с англ] / Общ. ред. и предисл. Толстых А.В. – М.: Изд. группа «Прогресс», 1996. – 344 с.
 24. Эриксон Э. Г. Детство и общество [Пер. с англ]. – Изд. 2-е, перераб. и доп. / Э. Г. Эриксон. – СПб.: Ленато, АСТ, Фонд «Университетская книга», 1996. – 592 с.

15. Інформаційні ресурси

<http://www.elib.albertina.ru/index.html>

<http://www.mospsy.ru/>

<http://esapogova.narod.ru/index.html>

<http://spf.kemsu.ru/portal/stuff.shtml>

http://pidruchniki.com/19580302/psihologiya/zagalni_zasadi_vikovoyi_psihologiyi

<http://westudents.com.ua/knigi/492-vkova-psihologya-sergenkova-op.html>

[http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2012/Vikova
Sergienkova2011 .pdf](http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2012/Vikova_Sergienkova2011.pdf) Psychologiya

<http://social-science.com.ua/subject/69>

http://elibrary.kubg.edu.Ua/5703/1/V_Kutishenk%DO%BE_PRVpp.pdf

[http://westudents.com.ua/glavy/78937-ll-pedagogchna-psihologva-yak-galuz-
psihologchno-nauki.html](http://westudents.com.ua/glavy/78937-ll-pedagogchna-psihologva-yak-galuz-psihologchno-nauki.html)

[http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2012/Pedagogichna
Sergienkova2011. pdf](http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2012/Pedagogichna_Sergienkova2011.pdf) Psychologiya

http://stud.com.ua/4700/psihologiya/pedagogichna_psihologiya

<http://www.koob.ru>